తెలుగులో ప్రేమ కవిత్వం - భిన్న పార్శ్వాలు

- పెన్నా శివరామకృష్ణ

"My precious caress is more savoury than honey
in the bed chamber, honey filled,
let us enjoy your goodly beauty,
Lion, let me caress you"

క్రీ.పూ.2200 ప్రాంతంలో మెస పొటేమియాలో షు-సిన్ (ఐనీతి-రీరిదీ) అనే రాజును ఇద్దరు యువతులు పెళ్ళాడాలనుకున్నారట. వారిలో ఒక యువతి సుమేరియన్ భాష లో 29 పాదాలలో చెప్పిన కవితలోని తొలి నాలుగు పాదాలకు ఆంగ్లానువాదమే పై వాక్యాలు. ప్రపంచంలోనే ఇది తొలి ప్రేమ కవిత అంటారు.

దేశభక్తి, ప్రకృతి ప్రీతి, దైవభక్తి లాంటి వస్తువుల మీద వచ్చిన కవిత్వంతో ప్రేమ కవిత్వాన్ని పోల్చి చూడండి. పరిమాణంలో ప్రేమ కవిత్వం పర్వతంలా కనిపిస్తే, మిగిలినవన్నీ చిన్న చిన్న గుట్టల్లా ఉంటాయి అంటాడు Jon Stallworthy. ఇది అన్ని భాషలకూ వర్తిస్తుంది. రామాయణ. మహాభారతాదులు, గాథా సప్తశతి, మేఘసందేశం, గీతగోవిందం మొదలైనవి, తెలుగు కావ్య ప్రబంధాలు, అన్నమాచార్య కీర్తనలు, క్షేత్రయ్య పదాలు - అన్నింటికి మూలం ప్రేమే. మధురభక్తి కవిత్వ మంతా ప్రచ్ఛన్న ప్రేమ కవిత్వమే. మధురభక్తి కవిత్వం లోని అన్ని రకాల ఉద్వేగాలు భగవత్పరమైనవి. కనుక కవులు స్వానుభూతులను కూడ స్వేచ్ఛగా (భగవత్పరంగానే) వ్యక్తీకరిం చగలిగారు. ఉర్దూ కవిత్వంలో ఎన్నో ప్రక్రియలున్నా గజల్ దే మొదటి స్థానం. గజల్ అంటే 'ప్రియురాలితో సల్లాపం' అని అర్థం. సుమారు నాలుగు దశాబ్దాల నుండి పాఠకులను, శ్రోతలను

అలరిస్తూ, నిత్యనూతనంగా విలసిల్లుతున్నది గజల్. ఎన్నెన్నో ప్రేమగాథలను అద్భుతనాటకాలుగా మలచిన షేక్స్పియర్ కూడ చివరకు ప్రేమ ఇతివృత్తంగా సానెట్స్ రాశాడు.

మన ప్రబంధాలు, 'సాంత్వన', 'విలాస' కావ్యాలు ప్రేమమూలకాలే. పూర్వకావ్యాలలో వలపు,

Telugu Jyothi Special Issue April 08

మోహంలాంటి పదాలే ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. Romantic Love అనే అర్థంలో పింగళి సూరన 'ప్రేమ' అనే పదాన్ని పలుమార్లు ఉపయోగించాడు. "మరులు ప్రేమని మది దలంచకు" అంటూ గురజాడ 'మోహాన్ని', 'ప్రేమ'ను వేరుచేసి చూపారు. భావకవిత్వంతో 'ప్రణయం'తోపాటు 'ప్రేమ' బాగా వ్యాప్తిలో కొచ్చింది. ఎన్నో శాఖలతో విస్తరించిన భావకవిత్వమనగానే గుర్తుకొచ్చేది ప్రణయమే.

చెట్టు మొగ్గదొడిగేది, వికసించేది, వలపులను వెదజల్లేది ప్రేమ కొరకేనంటారు వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు.

"సౌరభములేల చిమ్ముఁ బుష్ప వ్రజంబు?
చంద్రికలనేల వెదజల్లుఁజందమాను?
ఏలసలిలంబు పాఱు? గాడ్పేల విసరు?
ఏల నా హృదయంబు ప్రేమించునిన్ను?"

పూలు పరిమళాలను వెదజల్లడం, చంద్రుడు చంద్రికను ప్రసాదించడం, నీరు ప్రవహించడం, గాలి వీచడం ఎంత సహజమో, ప్రేమించడం కూడ అంతటి సహజ హృదయ ధర్మమంటారు కృష్ణ శాస్త్రిగారు. "వలపెరుంగక బ్రతికి, కులికి మురిసేకంటె, వలచి విఫలమ్మొంది, విలపింపమేలురా![5] అనేది భావకవుల తాత్పర్యం.

భావకవిత్వంలో అసలు వస్తువుకంటే కవి అనుభూతికే ప్రాధాన్యం. అసలు వస్తువును పక్కనపెట్టి దాని వల్ల కలిగిన ఉద్వేగాలనే ప్రముఖంగా వర్ణించారు. భావ కవిత్వంలో ప్రేమికుడు భక్తుడిలా కనిపిస్తాడు. వియోగమే తప్ప సంయోగముండదు. ''మాయమర్మము లేని నేస్తము మగువలకు మగవారికొక్కటె" అనే భావం భావకవిత్వ యుగంలోనే కొంతవరకు వాస్తవ రూపందాల్చింది. నాటి ప్రణయ కవిత్వంలో 'చుంబనానధి'గా సంయోగ శృంగారమూ వర్ణింపబడినా, ప్రేమ 'అశరీర' స్థాయి లోనే ఆగిపోయింది. 'సరస సాంగత్య సుఖవికాసములకన్న, దుస్సహవియోగభారమే మధురము, వియోగ విషాదాలలోనే మాధుర్యాన్ని వెతుక్కున్నారు. 'ప్రేమ నీ తోడ నైక్యంబు నొందుకంటె నధిక మధురిమ గల దెడబాటు నంద 'అంటూ, ఎడబాటునే ప్రేమించడం భావకవుల స్వభావం. ఇది భావకవిత్వంలోని బలమూ, బలహీనతా.

ఫ్యాషన్‌గా మారిన వియోగవేదన, పడికట్టువర్ణనలు, రూపుకట్టని ఊహాసుందరుల సౌందర్యమూ - మొదలైన కారణాలవల్ల భావకవిత్వం ప్రాభవం కోల్పోవడమూ, సామాజిక, రాజకీయ పరిణామాలకనుగుణంగా "ఔర్ భీ గమ్ హై జమానే మే మొహబ్బత్‌కే సివా" (ఫైజ్ అహమ్మద్ ఫైజ్) అనే భావం వ్యాపించడంతో అభ్యుదయ కవిత్వం ఆరంభమైంది. దీనితో ప్రధాన సాహిత్య స్రవంతిలో కవితా వస్తువుగా ప్రేమ అప్రకటిత నిషేధానికి గురైంది.

సుదీర్ఘ విరామం తర్వాత బైరాగి, తిలక్‌లతో వచన కవితా ప్రక్రియలో ప్రేమ కవిత్వం ఆరంభమైందని చెప్పవచ్చు. "ఎందుకు బాసిపోతుందో ప్రేమ? ఎందుకు మాసిపోతుందో అందం? కన్నీరై కురిసిన ఆనందంలా చిలికిన గంధంలా కొడిగట్టిన కడవెన్నెలనవ్వులా" అంటారు బైరాగి. '.నువ్వు లేవు నీ పాటఉంది" మొదలైన తిలక్ కవితలు ప్రసిద్ధమైనవే. భావాలకు తగిన మృదువైన భాష, అందమైన సారూప్య నైరూప్య భావ చిత్రాల సమ్మేళనమూ, పరిణతమైన అభివ్యక్తీ బైరాగి, తిలక్ ప్రేమకవితల లోని ప్రత్యేకతలు. తెలుగు సాహిత్యంలో స్తబ్ధత ఏర్పడిన దశలోను. దిగంబర విప్లవకవిత్వోద్యమాల కాలంలోను అడపాదడపా ప్రేమ కవిత్వం వచ్చినా ఆ ఉద్యమాల ఉద్ధృతిలో మరుగున పడిపోయింది. ఈ సందర్భంలో శశాంక, అరిపిరాలవిశ్వంలాంటి వారి రచనలను గుర్తుచేసుకోవాలి. ఆ రోజుల్లో దాశరథి 'గాలిబ్ గీతాలు', హిందీ, తెలుగు సినీ ప్రేమ, విరహ గీతాలు ప్రేమ కవిత్వాభిమానుల దాహంతీర్చాయి. ఇస్మాయిల్

Telugu Jyothi Special Issue April 08

గారి 'ప్రేమ ఏడురకాలు', 'ప్రేమలోంచిపడ్డం', 'తలుపు' మొదలైన కవితలు తాత్త్వికమైనవి, మనస్తత్వ శాస్త్రీయాంశాలతో సమన్వయించేవి.

ప్రేమకవిత్వంలో ప్రథమ పురుష ఏకవచనాన్ని కవికి సర్వనామంగానే అర్థం చేసుకోనవసరం లేదు. ఇతర కవిత్వంలో లాగానే ప్రేమ కవిత్వంలోను సహానుభూతులు ఉండే అవకాశముంది. అందువల్ల ప్రేమ కవిత్వంలో 'నేను' కవికీ వర్తించవచ్చు; ఒక 'పాత్ర' గానూ, భావజాలానికి సంబంధించి ఒకకోణానికి (aspect) సంకేతంగానూ భావించవచ్చు.

"ఆకాశంలో సగం నీవు అనంతకోటి నక్షత్రాల్లో సగం నీవు సగం నేను తూర్పుపవన సంగీతంలో రాగం నీవు తానం నేను"[6] అంటూ ఆరంభమయ్యే శివసాగర్ కవితతో విప్లవకవిత్వంలో ప్రేయసిగా (లేదా భార్యగా) స్త్రీల ప్రస్తావనలు ఆరంభమైనాయని చెప్పవచ్చు. విప్లవ ప్రేమకవితలలో గుర్తు చేసుకోవాల్సింది మహెజబీన్ 'జ్ఞాపకం' (రచనా కాలం : 15-11-1991). ఈ కవితలోని 'ఉద్యమానికి పట్టిన చెమటను చీరకొంగుతో అద్దటం...' లాంటివాక్యాలు, 'తొలి సంధ్యకాంతిలో నీవర్తమానాన్ని మోస్తూ నేను గడపదాటిన జ్ఞాపకం' అనే ముగింపు ఉద్యమాభిమానాన్నే ప్రధానంగా సూచిస్తాయి.

"వసంతాలనీ, వయ్యారాలనీ వెదుకుతూ తిరిగే నా మనసులోకి నువ్వెప్పుడు దారి చేసుకున్నావో కాని పూర్తిగా ఆక్రమించి ఆకర్షించావు నేను నా ప్రపంచాన్ని వెంట తీసుకునే నిన్ను అనుసరించాను... ఇప్పుడు నువ్వూ నేనూ స్వార్థం ఎరుగని సాయుధ విప్లవ సైనికులం" (పు.32)

"ఆమె ఇన్నాళ్ళుగా అతనినే నమ్మింది" ఇప్పుడు అతనితో కలిసి విముక్తిని నమ్మింది". (పుట 28)

పై వాక్యాలు 'మంజీర మూడ్స్' (2006) అనే సలంపుటిలోనివి. ఒక ఎన్‌కౌంటర్‌లో అమరుడైన సాయుధ విప్లవ కార్యకర్త, కవి మఠం రవికుమార్. ఈయన 'మంజీర్' అనే కలం పేరుతో రాసిన కవితలను 'మంజీర మూడ్స్' పేరుతో వి.ర.సం. అచ్చేసింది. 'మంజీర' లాంటి మరికొందరు కూడ విప్లవవాద నేపథ్యంలో ప్రేమ కవిత్వం రాశారు. కాని వాటిలో ప్రియురాలి పట్ల ప్రేమ కంటె సిద్ధాంత నిబద్ధత, ఉద్యమో న్ముఖతలే ఎక్కువగా వ్యక్తమయినాయి.

దళిత వాద నేపథ్యంలో దళిత బహుజన మైనారిటీ కవులు ప్రేమ కవిత్వం రాశారు. మద్దూరి నగేష్ బాబు ప్రధాన సంపాదకత్వంలో "విడి ఆకాశం" (1999) పేరుతో 'అంబేద్కరిస్టు ప్రేమ కవిత' సంకలనం కూడ అచ్చేశారు. ప్రేమకు, పెళ్ళికి కులమతాలు అడ్డుగా నిలవడం కొత్తేమీకాదు. అభ్యుదయ భావాలు, కులమతాతీత దృష్టి కలిగిన వారు కూడ తమ కులమతాలకు భిన్నమైన భాష. ఆచార సంప్రదాయాలను నీచంగా చూడడాన్ని ఈ కవులు నిరసించారు. కంచం పొత్తుకు, ప్రేమకు సరసానికి, సంభోగానికి అభ్యంతరంకాని కులమతాలు పెళ్ళికి ఆటంకంగా పరిణమించడంలోని లోగుట్టును విప్పిచూపారు. దళిత యువకుడని పెళ్ళాడిన బ్రాహ్మణయువతి అతని ఆహార విహారాదులకు అసహ్యించుకోవడం మద్దూరి 'విడి ఆకాశం' కవితా వస్తువు. ఇలాగే దళితులు - ముస్లిములు, క్రైస్తవులు - దళితులు, బహుజనులు - దళితులు, అగ్రవర్ణులు - దళితులు, హిందువులు - ముస్లిములు, బహుజనులు - ముస్లిములు మొదలైన వారి పరస్పరప్రేమకు కుల మతాలు అడ్డుపడుతున్న తీరును, కులాంతర, మతాంతర ప్రేమ వివాహాలు చేసుకున్న వారి వైవాహిక, కౌటుంబిక జీవితాల్లోని సంఘర్షణను పదునుగా కవిత్వీకరించారు.

నిచ్చెన మెట్లవ్యవస్థలో పైమెట్టు మీద ఉన్నవారిని పెళ్ళాడిన తర్వాత కింద మెట్టుకు చెందిన వారు తమ ఆత్మాభిమానాన్ని చంపుకోవలసిన పరిస్థితులను ఆవేదనతో, ఆవేశంతో వర్ణించారు. ప్రేమ

Telugu Jyothi Special Issue April 08

పేరుతో అగ్రకుల యువతులు, దళిత బహుజన యువకులను దగా చేసిన తీరును, దళిత బహుజన యువతులను అగ్రకుల యువకులు వంచించిన వైఖరిని సూటిగా ప్రశ్నించారు. కుల నిర్మూలనలో కులాంతర, మతాంతర వివాహాలకు కూడా పరిమితులున్నాయనేది ఈ కవితల సారాంశం. అన్ని రకాలుగా, మనుషులలో భిన్నత్వాన్ని సహించే మానసిక సంస్కారం అవసరమనేది దళిత ప్రేమ కవితల తాత్పర్యంగా భావించవచ్చు.

తమ మత సంప్రదాయాలు, మూఢాచారాలు ప్రేమికులకు కలిగిస్తున్న వేదనను ముస్లింవాదకవులు వ్యక్తం చేశారు. 'ప్రాణమున్న జీవానికి చుట్టిన నల్లకఫన్' లాంటి బురఖాను, షరియత్ కట్టడులను, సున్తీలాంటి సంప్రదాయాలను నిరసిస్తూ స్త్రీ కంఠస్వరంతోనే స్కైబాబా రాసిన 'మొహబ్బత్ 1417 హిజ్రి' పేర్కొనదగిన కవిత. తన ప్రేయసి వదన సౌందర్యాన్ని దర్శించడానికి ఆటంకమైన బురఖాను ఎత్తిచూపుతూ గౌస్ మొహియుద్దీన్ రాసిన కవిత 'జల్వా!'.

"నాకు నీ చాంద్ సా ముఖ్‌డా చూడాలని ఉండదా?

కలలో కొచ్చినా చీకటినే కప్పుకు వస్తావే?"

అంటూ 'మజహబ్ గోడల్ని బద్దలు కొట్టి', 'ఆజా ఆజాద్ జహాఁ మే' అని తన ప్రేయసిని ఆహ్వానిస్తాడు. 'నువ్వెప్పుడైనా ఎదురుపడితే నేను గుర్తుపట్టగలిగేది కేవలం నీ రెండు కళ్ళను మాత్రమే' అంటూ ముగిసే 'ఆధా హై చంద్రా' మరో ఆర్ద్రకవిత. కవి ఖాజా, 'మీ పఠాన్ కత్తినీ గుండెల్లోకి దిగి, నిన్ను ఉరేసి వేలాడదీశాకే... నేనొక నడుస్తున్న షేక్ శవాన్నై...' అంటూ ఖాజీ ముస్లింములలోని శాఖా భేదాలను నిరసించాడు. 'మనసునొకసారి శరీరాన్నొకసారి సులభవాయిదాల్లో' అందించే అందుకునే ప్రేమల్లోని ఆత్మవంచనను దళిత ముస్లింవాదకవులు బహిర్గతం చేశారు. 'పెదవు విప్పనీయని పడగకింద, ఎంతకాలం శరీరాన్ని ఛిద్రం చేయడం?' అని ప్రశ్నిస్తూ 'నెలవంకల అందాల వెనుకనున్న ఆకాశమంత చీకటి'ని ఆవిష్కరించింది షాజహానా.

స్త్రీవాద చైతన్యం నిండిన కవయిత్రులు ప్రేమ, శృంగార బంధాలను విశ్లేషించారు; ప్రేమకవిత్వం రాశారు. అన్ని రకాల బిడియాలు సంకోచాలు వదిలేసి శృంగార వాంఛను, సమాగమ అనుభవాన్ని కవిత్వీకరించారు. తమ భావోద్వేగాల్ని, భాషనీ నియంత్రించడానికి తరతరాలుగా పురుషులు చేసిన అన్ని ప్రయత్నాలను ధిక్కరించారు. దళిత మైనారిటీ స్త్రీ వాదాలకు లాగానే, దళితమైనారిటీ ప్రేమ కవిత్వానికి కూడ స్త్రీ వాదమే కొంతవరకు భూమికను అమర్చింది. కవులు కూడ తమ భావోద్వేగాలను 'విశృంఖలంగా', మరింత స్వేచ్ఛగా వ్యక్తం చేయడానికీ స్త్రీవాదమే ప్రేరణ నిచ్చిందని చెప్పాలి.

భర్తలు భార్యల్ని, భార్యలు భర్తల్ని ఉద్దేశించి రాసిన ప్రేమ కవితలూ ఉన్నాయి. దేవి ప్రియ, ఎస్.జయ. శిలాలోలిత, హిమజ, కొప్పరం శివజ్యోతి మొదలైనవారు ఇలాంటి కవితలు రాశారు. శివజ్యోతి 'వాసన' పరుడైన భర్తను నిష్ఠూర మాడుతూ "రాత్రనకా, పగలనకా ఇట్లా వెతుకుతూనే ఉన్నాను, ఆనవాళ్ళిచ్చే వాసనలెందుకు, నీవాసన కోసం పరితపించే నాకు" అన్నది.

దీనిలోని ప్రేమగాఢతతోపాటు, ప్రతి మానవదేహానికి తనదైన ఒకానొక గంధముంటుందని వైద్యులు చెబుతున్న విషయాన్ని గమనించాలి. శివజ్యోతి రాసిన 'జాతివైరప్రేమ' అనే మరో కవితలోని కొన్ని వాక్యాలను చూడండి.

"నీ బాహువుల మధ్య సడలిన నా బిగువులు వంపుసొంపులు నీకిచ్చి

అమ్మత్వాన్ని అరువు తెచ్చుకున్నాను గర్భానికీ గర్భస్థానానికీ మధ్య

వంపులు జారిన సొగసులు ముడుతలుపడ్డ

Telugu Jyothi Special Issue April 08

పొత్తి కడుపు

మూడు పదులేరాకున్నా ముసలిదైన కాయం...

సూత్రాలు లేని

నీ పాలిత సూత్రాలకు కట్టుబడ్డదాన్ని ఎవరినో కాదు

నేనొక మనసుకన్నెని రంగురంగుల సీతాకోకల ఆరగించే నీకు

రంగులేవీ లేని నాకు మధ్య ప్రణయాలూ, ప్రళయాలూ దాటి

ఎదురుచూస్తున్నా దేహానికవతల ఒక్కటవడానికి"

వయసు బరువు వల్లనో, సంతాన ప్రాప్తి వల్లనో తొలినాళ్ళసొగసులు తరిగిపోయిన భార్యను నిర్లక్ష్యం చేస్తూ, కొత్త అందాలకోసం, ఆనందాల కోసం అన్వేషించే భర్తలందరికీ వర్తించే మాటలివి. దేహాని కవతలనైనా భర్తతో ఒక్కటవాలన్న ఆర్తిని గుర్తించాలి. ఘంటశాల నిర్మల 1994లోనే ఎక్స్ట్రామారిటల్ అఫైర్. అనే కవితరాసింది. ఇది అన్ని కాలాలలో, అన్ని ప్రాంతాలలో ఉన్నదే అయినా తెలుగు వచనా కవిత్వానికిది కొత్త వస్తువే.

దాదాపు ఇదే అంశం మీద శివజ్యోతి రాసిన మరోకవిత "చక్రేకాయం". "దశాబ్ద కాల శృంగారానికి మార్గం. అనుభవం ఒక ప్రేమరాహిత్యం' అంటూ స్త్రీ దేహసౌందర్యం తోనే సగటు పురుషుల ప్రేమ ముడి వడిందన్న భావాన్ని వ్యక్తం చేసింది. దంపతులైనా, ప్రేమికులైన తొలినాళ్ళ ప్రేమను చిరకాలం నిలుపుకోవడం ఒక సాధన అని ఈమె కవితలు మరో మారు గుర్తుచేస్తాయి. ఈమె కవితా సంపుటి ఏదీ అచ్చయినట్లు లేదు. నా దృష్టికి వచ్చిన కవితలు కొన్నే అయినా, అన్నింటిలోను వస్తునవ్యత, పరిణత అభివ్యక్తి సమానలక్షణాలుగా కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రేమకవిత్వంతో పాటు అదే ఛాయలతో శృంగార కవిత్వమూ (Erotic Poetry) తెలుగులో వచ్చింది. ('క్రీడాభిరామం' లోనే పచ్చిశృంగార వర్ణనలున్నాయి) 'Erotic' అనే పదాన్ని ఎవరెన్ని రకాలుగా ఉపయోగిస్తున్నప్పటికి, 'related to love అనే అర్థమూ ఉన్నది. మనో విశ్లేషణ సిద్ధాంతాన్ననుసరించి 'అన్‌కాన్షియస్'. 'ఇరాటిక్' అనేవి దాదాపు పర్యాయ పదాలేనంటాడు ఆల్బర్ట్ మోర్డెల్. ప్రేమ పూర్వకమైన శృంగారవాంఛ, శృంగారానుభవం, ఆనందానుభూతి గాఢంగాను, ఉదాత్తంగాను, ఆహ్లాదకరంగాను వ్యక్తం చేసే కవిత్వాన్ని 'శృంగార కవిత్వమం'టున్నాను.

"ఈ హృదయం రసజ్వలిత దాహంతో వెచ్చగా విచ్చుకున్న నెత్తురు పువ్వు

ఆ మమతల చెక్కిలి చేర్చనిదే ఈసెగ చల్లారదు

ఎర్రని మధువుతో వెచ్చగా చిప్పిల్లే యీ పెదవులతో

ఆ ఒళ్ళంతా తడవనిదే ఈసెగచల్లారదు...

వేడి నెత్తుటి తొగలైసాగిన యీ చేతుల బిగింపులో

ఆ మెత్తని నున్నటి గట్టి శరీరం చిదకనిదే

ఈ సెగచల్లారదు"

'అనురాగ దగ్ధ సమాధి' ('శిలాలోలిత'.పు.48) అనే రేవతీ దేవి కవితలోనివి పైవాక్యాలు. సాంద్రలాలసాతప్తతను, కాంక్షా సౌందర్య తాండవకలల్లో దగ్ధం కావాలన్న కోరికను బలంగా చెప్పింది. (30-8-1987) నాటి 'చేరాతల'లో 'శిలాలోలిత' కవితా సంకలనాన్ని పరామర్శించిన చేరాగారు ఎందుకో గాని ఇలాంటి కవితల జోలికి వెళ్ళలేదు). కవయిత్రులు హృదయ, దేహ దాహాలను. రమించాలన్న కాంక్షను నిస్సంకోచంగా, స్పష్టంగా వ్యక్తపరచడం రేవతీ దేవితోనే మొదలయిందేమో. ఘంటశాల నిర్మల కవిత 'జుగల్‌బంది' కవిత్వాభిమానులకు సుపరిచితమే.

Telugu Jyothi Special Issue April 08

"ఈ ప్రపంచంలో నా ఉనికి ఎంత సహజమో నా కోరికలూ, ఆశలూ, ఆవేశాలూ అంతే సహజం'' అని ప్రకటించుకున్న జయప్రభ ఎలాంటి భావాలనైనా నిర్భయంగా వ్యక్తం చేస్తుంది. స్త్రీ జనానాంగం వస్తువుగా రోసామేరియా రోఫిల్ (Rosamaria Roffiel) అనే మెక్సికన్ కవయిత్రి రాసిన ఒక కవితను ఈమె 'ఆరని పువ్వు' పేరుతో అనువదించింది. భావనలో వ్యక్తీకరణలో ఈమె స్వేచ్ఛానువర్తిని. "ఎన్నో అంతరాలున్న రెండు జీవితాలని, ఏ భేదమూ కనపడనంత గాఢంగా, పెనవేసుకుపోయేలా చేసే ఈ అనుభవం ఎంత ప్రాచీనం! అయినా అనుక్షణం అప్పుడే పుట్టినంత కొత్తదనం!'' అన్నది ఒక కవితలో. 'స్పర్శానురాగాన్ని ఆలపిస్తూ' (వామనుడి మూడో పాదం. పుట.65), జలపాత స్నానం మొదలైన కవితలు బాగా పేరు పొందినవే. నిర్మలమైన, గాఢమైన ప్రేమకోసం ఆరాటం ఈమె చాలాకవితల్లో అంతర్లీనంగా ఉంటుంది.

"నా వక్షాల కొనల్లో కొడవలి అంచుల చురుకుదనాలు, తీరని నావాంఛలన్నీ జలజ కాసారాలు, శృంగారం ఒక పడగాల ద్వీపవాసమా! ఉత్తుంగ ఉద్రేకాలకి స్వర్ణాంచల ఆకాశమా... నా వయసును విడిపించాడానికి కోరికలకత్తుల వంతెన కట్టేవారెవరో నా నవ్వులు పల్లవించడానికి ఆ అసిధారా ధృతిని కౌగిట్లో అందించ గలవారెవరో ఈ రాత్రీ... ప్రతిరాత్రీ'' (దిపబ్ ఆఫ్ వైజాగపట్నం. పుట.81).

అంటూ "ఈరాత్రీ... ప్రతి రాత్రి'' అనే కవితలో శృంగార వాంఛోద్ధృతిని, నిస్సహాయతను తెలిపింది.

"సగంకరిగిన చంద్రుడికి చెరివైపులా వారు... కరుణతో

కరిగి సగమయ్యాక
వారిపాత్రల శీతల కాంతి ద్రవాలు తరిగాక
తెలియకనే వారు మరింత చేరువయ్యాక

ఆమె నగ్నదేహం మధ్య నీలాంబరమైన అతడు

ఆమె ఊర్పుల నీలి సెగల మధ్య రతి దగ్ధమైన అతడు

ఆమె చేతన మధ్య మరుపైన అతడు

ఆమె మనస్సరోవరం మధ్య మరాళమైన అతడు -

ఆమె రమించింది.

అంతరిక్షం విశ్రమించింది!!'' (ది పబ్ ఆఫ్ వైజాగపట్నం. పు.10)

శృంగారానుభవం కలిగించే పరమానంద స్థితికి స్త్రీపరమైన వర్ణనను పై వాక్యాలలో చూడవచ్చు. జయప్రభ విడిగా రాసిన (ఆమె ఇతర కవితా సంపుటులలో అచ్చుకానివి) ప్రేమ కవితలను మాజీ ప్రధాని పి.వి.నరసింహా రావుగారు ఇంగ్లీషులోకి అనువదించారు. 'అన్‌ఫోర్‌సన్ అఫెక్షన్' పేరుతో ఇంగ్లీషు - తెలుగు ద్విభాషా సంకలనంగా 'పెంగ్విన్' సంస్థవారు ప్రచురించారు.

శృంగార సంగమంలో చేవ్రాలు శరీరమా? హృదయమా?'' (చింతల నెమిలి పుట.1) అని జయప్రభ ప్రశ్నించింది. చిలిపిగానో, సరదాగానో ప్రశ్నించినట్లు అనిపిస్తుంది. ఎప్పుడు ఎవరికి ఈ సందేహం వచ్చినా దానికి Nathanid Branden చెప్పిన ఈ కింది మాటలే (బహుశా) తగిన సమాధానం.

"Sex is unique among pleasures in its integration of body and mind. It integrates perceptions, emotions, values and thought. It offers us the most intense form experience in our total beign, of experiencing our deepest and most intimate sense of self."[17]

"సరిగ్గా అప్పుడే కవిత్వీకరిస్తున్న క్షణాల్లో

Telugu Jyothi Special Issue April 08

అతను ముద్దుపెట్టుకుంటాడు... అతని అడుగల సవ్వడిలో ఛందస్సు వెతుక్కుంటూ నేను అలవోకగా కళ్ళుమూసుకుంటాను... ఒక అనాచ్ఛాదిత ప్రేమ నా నగ్నపాలాన్ని స్పర్శిస్తుంది ఒక స్పర్శ నా కళ్ళలో మునిగి చెక్కిలి మీద కవ్వింపుగా మెరుస్తుంది. మెడవంపులో వాలి ఒక చూపు పంచచామరమై వీస్తుంది..." ఈ వాక్యాలు 'అతని సమక్షంలో' అనే మహెజబీన్ కవితలోనివి. తొలుత 'ఛందస్సు వెతుక్కోవడానికి', 'పంచచామరమై వీచడానికి' ఉన్న సమన్వయం ఆహ్లాదకరమైనది.

'అనాచ్ఛాదితప్రేమ', 'నగ్నపాలా'ల లోని సున్నితమైన భావభిన్నత్వం గమనింపదగినది. 'స్పర్శ' అనే మరో కవితలో "ఆ చలిరాత్రి నిన్ను కప్పుకొని పడుకున్నాను, ద్రవీభవిస్తున్న యవ్వనం, పరవశ్యాన్ని కానుకిచ్చింది". అంటూ శృంగార భావన స్త్రీ శరీరంలో కలిగించే ఒకానొక పరిణామాన్ని ఎంతో గడుసుగా చెప్పింది. ఇలాంటి కొన్ని కవితలలో మహెజబీన్ ప్రేమ కవిత్వానికి శృంగార కవిత్వానికి మధ్యనున్న సున్నితమైన తెరను అంతే మృదువుగా, అప్రయత్నంగా పక్కకు జరిపింది.

ఒకరు సుఖపెట్టేవారు మరొకరు సుఖపడేవారు అనే అభిప్రాయాన్ని పూర్వపక్షం చేస్తూ శారీరక సంయోగ ఫలితాలైన ఆనందానికి, సుఖానికి, తృప్తికి స్త్రీపురుషులిరువురూ పరస్పర ఆధార ఆధేయాలనే భావాన్ని కవయిత్రుల ప్రేమ కవితలు వ్యంగ్యం చేస్తాయి.

"ఇష్టపూర్తిగా తాము చేసేపనులకు సమాజం ఆమోదం లేనప్పుడు ఒక్కొక్కసారి ధిక్కరిస్తారు... నిర్బంధం రహస్యానికి జన్మభూమి అంటుంది ఒక రచయిత్రి. మానవ సంబంధాలలో ప్రధానమైన ప్రేమలో కూడ సమాజంలోని సల్లక్షణాలూ, అవలక్షణాలూ ఉంటాయి. "విశ్రాంతి కోసమో, విభిన్నత కోసమో చాపల్యంతోనో కాదు. విరుపులేనిదే గానం లేదు కాబట్టి. గీతల మీద గెంతులేయ్యందే ఆటలేదు కాబట్టి. హద్దులు స్వచ్ఛందమైనవి కావు కాబట్టి. సంకెళ్ళను స్వచ్ఛందంగా కావులించుకున్నవాడు సైతం స్వేచ్ఛనే పలవరిస్తుంటాడు"[21] అన్నాడొక రచయిత. దేనిని ఉద్దేశించినప్పటికి ఈ రచయిత మాటలు వివాహవ్యవస్థకు, శృంగార సంబంధాలలోని నైతికతకూ వర్తిస్తాయి.

వివాహేతర ప్రేమలు, లైంగిక సంబంధాలు ఆది నుంచి ఉన్నవే. పురాణాలలోనూ వీటికి కొదువ లేదు. ఇలాంటి తన అనుభవాలను పసుపులేటి పూర్ణచంద్రరావు 'లెట్ మి కన్ఫెస్' 'పేరుతో కవితా సంపుటి (2002) గా అచ్చేశారు. ఈయన నాటక రచయిత, ప్రయోక్త, నాటక కళావిమర్శకుడు. "ఎక్స్ట్రా మారిటల్ రిలేషన్‌షిప్స్ స్త్రీలకైనా పురుషులకైనా ఓ సత్యం అయినప్పుడు అది మాత్రం సాహిత్య వస్తువు ఎందుకు కాకూడదు!" అనే అభిప్రాయం ఈయనది. స్త్రీ పురుష సంబంధాలలోని ''కాంప్లెక్సిటీని పిసరంత తాత్వికతలతో వ్యక్తం చేయడానికి ప్రయత్నించాను... నావరకైతే నేరాసింది ఘాటైన లవ్ పోయిట్రీ అనుకుంటున్నాను. నిజానికి చాలా మేరకో నా కవితలు కథలు... పోయిటిక్ లవ్ స్టోరీస్!" అని స్వయంగా చెప్పుకున్నారు. (సెల్ఫ్ ఇంట్రో. పు.8) ఇది 'తెలుగులో మొట్టమొదటి వామాచార కవితగా కన్పిస్తూంది' అని 'మో'[22] అన్నారు. 'తాత్వికత', 'తాంత్రికత'ల ముసుగులవల్ల, అధివాస్తవిక ధోరణులవల్ల ఈ సంపుటిలోని ఏకవితా సంపూర్ణంగా 'అర్థం' కాదు.

"మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూనే మైకంలోకి వెళ్ళి నీ శరీర వాయిద్యంపై కమ్మటి కచేరీని కలగంటుంటాను... తప్పొప్పుల తరాజులో తూకం తేలక తలబాదుకుం టుంటాను." అంటూ అందమైన (నచ్చిన) స్త్రీని చూసినప్పుడు అనుకోకుండా శృంగార కల్పనల్లో తేలిపోవడాన్ని, ఏది తప్పో, ఏది ఒప్పో

Telugu Jyothi Special Issue April 08

తేల్చుకోలేని నైతిక సంఘర్షణను చెప్పాడు ఖాజా. "నిత్యమృత్యువు, జాగృతమవుతున్న ఆత్మ - దాని అనుభవం, పెళ్ళైపిల్లలుండీ, ఒక కౌమార ప్రేమలాంటి తమకంలో, ఒక కౌమార స్త్రీత్వాన్ని కలగనటం'' అంటూ అయిల సైదాబారి కొందరు పురుషుల స్వాప్నిక ప్రపంచంలోని విభిన్న పార్శ్వాన్ని చూపించాడు. భార్యాభర్తలు ఒక్కొక్కసారి 'ఎవరెవరి మోహాలతోనో మోహాలతోనో నలకెలపాములై నలగటాన్ని'' స్త్రీవాద కవయిత్రులూ ప్రస్తావించారు.

వివాహానికి పూర్వపు ప్రేమలు, వివాహానంతరం రహస్యస్నేహాలుగానో, రహస్య ప్రేమలుగానో కొనసాగుతున్న సామాజిక, మానసిక వాస్తవస్థితిని సూచించే కవితలు 'చరిత' (ఆశారాజు) 'మాట్లాడని మాటలు' (యాకూబ్), 'మనసున ఉన్నది..' (యామినీ పాణిగ్రాహి) మొదలైనవి.

'రహస్య ప్రేమల్లోనే నిజమైన ప్రేమలు నిక్షిప్తమై ఉంటాయనేది' (యాకూబ్) మనశ్శాస్త్రపు లోతులతో, సహజమానసిక ప్రవృత్తితో సమన్వయిస్తుంది. రహస్య ప్రేమికులలో ఏ ఒక్కరి మనః ప్రవృత్తిలో కాని, జీవన వ్యాపకాలు, వృత్తులు, లక్ష్యాలలోకాని మార్పులు సంభవిస్తే వారిద్దరి మధ్య ప్రేమ రూపుమాసిపోయే అవకాశమే ఎక్కువ. ''రహస్యంగా ప్రేమించాలనుకుంటాం, రహస్యమే మిగుల్తుంది'' అనే మరో కవి మాటలు 'రహస్య ప్రేమ'లు కాలక్రమంలో 'రహస్య స్నేహాలు'గా మాత్రమే మిగిలిపోయే పరిస్థితిని సూచిస్తాయి.

'మాగ్జిమమ్ రిస్క్' అను "మెట్రో సెక్సువల్ కవిత్వము' పేరుతో వచ్చిన (2005) అరుణ్‌సాగర్ సంపుటిలోని చాలకవితలు తొలి జ్ఞాపకాల చుట్టూ తిరిగేవే. సౌందర్యారాధ్య, ఉద్వేగ పూరిత స్నేహం కోసం, లాలన కోసం పరితాపం ఈ కవితల్లోని ప్రధానాంశం. ''నానిద్దరకౌనకి నిప్పంటించిన మెరుపుకలవే పిల్లానువ్వొక కరెంటు కుంచె మంచు సరోవరంలో ముంచి తీసిన షాంపేన్ సీసా'' (పుట.37) అంటూ హిందీ సినీ నటి కాజోల్‌ను కలవరించాడు. వెండితెర మీద ఆరబోయబడుతున్న హద్దుమీరిన వంపుసొంపులు పురుషులను రెచ్చగొడుతున్న (మతిభ్రమింపజేస్తున్న) తీరుకు ఈ వర్ణన ఒక సంకేతం మాత్రమే. తమ సామాజిక, ఆర్థిక, దేహసౌందర్య సౌష్ఠ్యాది కృతదృష్ట్యా ఒకానొక పురుషుడి ప్రేమను, మోహాన్ని చులకన చేసే తరుణులను ఉద్దేశించి కోపంతో, ఉక్రోషంతో "పోవే పో పవళించు అజ్ఞానాహంకారకుహరంలో... నీకు తెలుసా, నీ విలువ కేవలం ఒక్క తడిస్వప్నం'' అనగలిగిన సాహసి, వాస్తవిక వాది అరుణ్ సాగర్.

''హత్తుకు ఒత్తుకుపోయిన రెండ్రెండు చనుమొనలకూ, ఒక్కొక్క హృదయానికీ, దూరం, టెన్ థౌజండ్ లైట్ ఇయర్స్'' అని నిరాశ పడతాడు. ఒక పురుషుడు ఒక స్త్రీని ప్రేమిస్తే ఆ స్త్రీ ఏ ఆలోచనా లేకుండా ఆ పురుషుడిని ఇష్టపడాలని ఈయన అభిప్రాయమే మోననిపిస్తుంది. దీనిని తిరగేసి ఆలోచిస్తే తనను ఇష్టపడిన స్త్రీని, పురుషుడు అనివార్యంగా ఇష్టపడాలనడం న్యాయం కాదు కదా! (స్త్రీలో 'ప్రాక్టికల్ థింకింగ్' పెరిగి తమను గాఢంగా ప్రేమించే పురుషులను తీసిపారేసి, తమ దేహ సౌందర్యాన్నీ, సౌష్ఠవాన్నీ ప్రదర్శించడం ద్వారా తమ కెరీర్‌లో పైమెట్టుకు చేరుకోవడానికే ప్రయత్నిస్తున్నారనే అభిప్రాయాన్ని 'మేలుకొలుపు' (2003) లోనే ధ్వనించాడు. స్త్రీ పురుషుల ప్రేమ శృంగార బంధాలలో పైకి కనినిపించని వైషమ్యాలను, వైరుధ్యాలను 'మగవాది'గా సాహసంతో తెలియ జెప్పాడు.) "నా పేస్లిప్ నీ ఆఫ్రోడిజియాక్ భావప్రాప్త నాటకంలో నీకిదే నా ఆస్కార్...'' (పుట.81) అని ఎత్తిపొడిచాడు. ఈ నాటకంలో అరితేరిన వారు స్త్రీలేనా? తలపులతో పాటు తలలుపండిన పురుషులూ ఉండవచ్చు కదా!

ప్రేమ కవిత్వంలో శ్రీకాంత్ స్వరం విలక్షణమైనది. ఈయన కవిత్వమంతటా

Telugu Jyothi Special Issue April 08

జ్ఞాపకాలముసురు, దుఃఖపుజీర, వియోగవేదన అల్లుకపోయి ఉంటాయి. తన వేదనను చెప్పకుండా ఉండలేని స్థితీ, పూర్తిగా స్పష్టంగా చెప్పడం ఇష్టం లేని సంఘర్షణా కనిపిస్తాయి. ఒకే వస్తువులో అనేక వస్తువులను సమ్మిళితం చేసే ప్రయత్నం వల్ల అసలు వస్తువేదో కనుగొనడం పాఠకునికి ఒక్కొక్కసారి కష్టమవుతుంది. వ్యక్తీకరణలో, పాదాలు పేర్చడంలో వాక్యనిర్మాణంలో 'వైచిత్రి'ని ప్రదర్శిస్తాడు. సంచలన ధోరణి కూడ దీనికి తోడయింది. యం.యస్. నాయుడు, చిత్రకొండ గంగాధర్ మొదలైనవారిలోను ఈలక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి. శ్రీకాంత్ భాష దైహిక భాష. కాని శరీరంతో స్పృశించే దైహిక భాష" అనేది 'మో' గారి అంచనా.

"ఆ
రోజు
సాయంత్రం..
నేనామె చేతిని పట్టుకున్నాను
ఇంతకు మునుపెన్నడూ తాకనట్టు
ఆమె చేతిని భయంతోనూ
ఆమె వెళ్ళిపోయి మిగిల్చే లేనితనపు స్పృహ ఇచ్చే తపనతోనూ
దీనంగా జాలిగా
దేహంలో ముక్కలవుతున్న నా సారాంశపు ఉనికి తోనూ
ఆమె చేతినీ, ఆపదివేళ్ళనీ, ఆమెదేహాన్నీ
మరణించే ముందు
ప్రియమైన దాన్నేదో బ్రతికి వున్న క్షణాలలోకి
యింకించుకున్నట్టు
వొదలకుండా
ఆమె దేహపు వెచ్చదన్నాల్నీ జారుతున్న
నా కళ్ళతడిలోకి అదుము కున్నాను"

ఇంకాసేపట్లో విడిపోకతప్పదని తెలిసిన సందర్భమిది

"ఆ రోజు సాయంత్రం
నా అరచేతుల మధ్య
ఆమె వొదిలివెళ్ళిన
ఆమె చేతి స్పర్శను
గట్టిగా పట్టుకుని కూర్చున్నాను"

'ఎడబాటు స్వప్నం' అనే కవితలోని చివరి వాక్యమిది. ఛిద్రమవుతున్న హృదయాన్ని 'దేహంలో ముక్కలవుతున్న సారాంశపు వునికి' అనడం, జ్ఞాపకంలో నిలుపుకోడానికి గట్టిగా చేసే ప్రయత్నాన్ని 'మరణించే ముందు ప్రియమైన దాన్నేదో బ్రతికి వున్న క్షణాలలోకి యింకించుకోవడం'గా చెప్పడంలో అనుభవగాఢత తెలుస్తూనే ఉంది. ఆమె ఎడబాటు మరణ సదృశమనీ ధ్వనించాడు. 'స్పర్శను గట్టిగా పట్టుకోవడం' ద్వారా స్మృతినైరంతర్యాన్ని వ్యంగ్యం చేస్తూ ఒక్కసారి గుండెలను కోసివేశాడు. ఇది శ్రీకాంత్ సహజశైలి. ఇతర వ్యక్తీకరణ పద్ధతులన్నీ తెచ్చిపెట్టుకున్నట్టుగా ఉంటాయి.

"ప్రేమలేని చోట దీపముండదు
దీపంలేని చోట వెలుతురుండదు
వెలుతుర్లేని చోట కరుణ వుండదు
కరుణ లేని చోట జీవితముండదు"

అన్నాడు మరో కవితలో. ఈ కవిత చివరలో 'జీవితం లేని చోట కరుణ వుండదు' అంటూ పైవాక్యాలనే తిరగేసి చెప్పినా సమర్థంగానే ఉంటుందని నిరూపించాడు.

ఏ బంధానాలైనా, ఏ కట్టుబాట్లైనా దర్శన స్పర్శనాదులను నిరోధించ గలవేమో! కాని ఆలోచనలను, ఊహలను ఆపలేవు. ప్రేమికుల మధ్య (భార్యాభర్తల మధ్య) విశ్వాసమే ముఖ్యం. 'ఛేస్టిటీ బెల్ట్' అనే కవితలో "స్త్రీకి ప్రేమే పెద్ద ఇనప కచ్చడం' అన్నది కల్పనా రెంటాల.

"As in plato and the Bible, so also in friend : love is inseperable from moral-

Telugu Jyothi Special Issue April 08

ity. From each point of view, to love well is to live well" ''మనో పాతివ్రత్యం దేహపాతివ్రత్యమంత సులువుకాద'న్నాడు జుగాష్ విలి.

కంప్యూటర్, ఇంటర్నెట్ ప్రపంచంలో మునిగిపోయి అర్ధరాత్రి దాటినా పక్కకు చేరని భర్తను గూర్చి కె.గీత రాసిన కవిత 'జ్వలన సరోవరం'. 'అతడిక్కావలసింది పడక శృంగారంకాదు - నెట్ వ్యభిచారం అంటూ ఆక్షేపించింది. 'గదిలో ఓ మూల కీబోర్డ్ శబ్దాలు ఆగే సుముహూర్తంకోసం శరీరం రిక్కించుకుంటుంది - వేచి వేచి నుదుటిని ముద్దాడే ముంగుర్లు దాటి రాత్రెప్పుడూ వెళ్ళిపోయిందో' అన్నది. 'ఒళ్ళంతా చెవులు చేసుకొని వేచి ఉండడాన్ని (బళ్ళంతా కళ్ళు చేసుకుని నిరీక్షించడంలా) 'శరీరం రిక్కించు'లో ధ్వనించింది. నిరీక్షణ తనదే అయినా రాత్రికి ఆపాదించడం చమత్కారం. వేచివేచి నిద్రలోకి జారుకోవడాన్ని 'రాత్రెప్పుడు వెళ్ళిపోయిందో' అనే ఆశ్చర్యం ద్వారా స్ఫురింపజేసింది.' 'నుదుటిని ముద్దాడే ముంగురులను దాటి' వెళ్ళడం గొప్ప భావన. అతను ముద్దాడాల్సిన తన నుదుటికి ముంగురులే మిగిలాయన్నది భావం. సౌందర్యం, లాలస, నిరాశలను ఈకవితలో కె.గీత సమర్థంగా వ్యక్తపరచింది.

"ఏక కాలంలో ఒకరినే ప్రేమించలేను, అమర ప్రేమలో నమ్మకం లేదు... నువ్వు నేను ఈ రోజు ప్రేమికులమే, సిద్ధాంతం చెప్పిందని వచ్చే జన్మలూ కూడానా?, ఈ జన్మలోనే నాకు లక్షమంది ప్రియురాళ్ళు'' అన్నాడు త్రిపురనేని శ్రీనివాస్. "ఏడేడు అడుగులు, జన్మజన్మల బంధాలు - అందాక ఆగలేను, కాస్త దగ్గరికి జరుగు, దేహం సప్తస్వరాలమోహగీతం, కలిసి శ్రుతి తప్పని రాగమొకటి ఆలపిద్దాం'రా' అన్నది మహెజబీన్. ఇంత స్పష్టంగా ప్రకటించినా, ప్రకటించకపోయినా దాదాపు నేటి కవులందరిదీ ఇదే ధోరణి. ఒకరి మీద ప్రేమకలిగితే ఆ ప్రేమకు జరామరణాలుండవనే అపోహలు వీరికి లేవు. అనేకమందితో (తారతమ్యాలున్నప్పటికి) స్నేహం చేసినట్లు ఏకకాలంలో అనేకమందిని ప్రేమించవచ్చుననీ అంటారు. అన్ని ప్రేమలూ శృంగారావధికాలు కాకపోవచ్చుకాని ఓషో అన్నట్లు "కామశక్తి యొక్క రూపాంతరమే ప్రేమశక్తి. కామం అనే విత్తనంలోంచే ప్రేమకుసుమం విచ్చుకోగలుగుతోంది'' అదే ఈ కవుల అభిప్రాయమని తెలుస్తుంది. ('ప్రేమ' 101 ప్రేమ కవితలు అనే సంకలనానికి 'ప్రేమ కవిత్వం - తీరుతెన్నులు' అనే పేరుతో నేనురాసిన ముందు మాటలో 'ప్రేమ'ను గూర్చి కొంత చర్చించాను. పునరుక్తమవుతాయన్న ఉద్దేశంతో వాటిని ఈ వ్యాసంలో ప్రస్తావించడంలేదు.)

కుప్పిలి పద్మ రచన 'శీతవేళ రానీయక' (1999) కవిత్వానికి బాగా దగ్గరగా వచ్చిన మ్యూజింగ్స్, ఇందులోని చాలరచనలకు ఇతివృత్తం ప్రేమే. ప్రేమను గూర్చి. మనిషి హృదయలమ విన్యాసాలను గూర్చి క్లుప్తంగా, గుప్తంగా, ఆప్తంగా, గంభీరంగా చర్చించారు. వచన కవులలో ఎక్కువమంది ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఒకటో రెండో ప్రేమ కవితలు రాశారు.

కుప్పిలిపద్మ రాసినవి కొన్నే అయినా అన్నీ విలక్షణ ప్రేమకవితలే. గౌస్.కె.యస్. రమణ, వంశీకృష్ణ, కోడూరి విజయ్ కుమార్, జుగాష్ విలి, గుడిపాటి, పసునూరి శ్రీధర్ బాబు, మామిడి హరికృష్ణ, చిత్రకొండ గంగాధర్ మొదలైన వారెందరో ప్రేమకవితలు రాశారు. వీరిలో కొందరు ఇంకా రాస్తున్నారు. శేషేంద్ర 'ప్రేమలేఖలు' (1980), సౌభాగ్య 'ప్రేమకవితలు' (1998) అనుభూతిగాఢత, అభివ్యక్తి సాంద్రత కలిగిన ప్రేమ కవితా సంపుటాలు. పెన్నా శివరామకృష్ణ గజళ్ళసంపుటి "సల్లాపం'' (2003) లో ఉన్నదంతా ప్రేమకవిత్వమే.

ఆదిలక్ష్మి కవితాసంపుటి 'మనసుగీత'

Telugu Jyothi Special Issue April 08

(2007) లో అధికశాతం ప్రేమకవితలే ఉన్నాయి. "కాలకన్య నా జీవన పాత్రలో అశాంతి మధువును నింపింది ఒకరికివ్వ మనసు రాదు ఎంత తాగినా పూర్తి కాదు" - ఈ చిన్న కవిత చాలు ఆదిలక్ష్మి కవిత్వ శక్తిని, తత్త్వాన్ని తెలుసుకోవడానికి.

ప్రాకృతిక అంశాలను, వివిధ రుతువులలో ప్రకృతిలో వచ్చే మార్పులను ఎక్కువగా ఉపయోగించుకోవడం అన్ని భాషల ప్రేమ కవిత్వంలోనూ కనిపించే సాధారణ లక్షణం. నిర్దిష్టంగా సమయాన్ని గూర్చిన ప్రస్తావనలూ ప్రేమ కవితలలో సహజం. కవుల ప్రేమ కవిత్వంలో సంగీత సంబంధితాంశాలూ, మధువు (మద్యం) ఎక్కువగా కనిపిస్తుంటాయి. కవయిత్రుల ప్రేమకవిత్వంలో సంగీత సంబంధితాంశాలతో పాటు లతా పుష్పాదులు తరచుగా ఉపమానాలుగా ప్రయోగింప బడుతుంటాయి.

"Evidently, music and wine and other such words that bring tomind intoxication and obsession are effective in representing the love that the poets feel, because like wine or music, their love is addictive and brings about such pleasure and maria, thus readers make the connection between the two and sso are more able to understand the love that the poems are conveying, fully"

Cassandra Li అనే విమర్శకురాలి పై అభిప్రాయం తెలుగు ప్రేమకవితలకూ వర్తిస్తుంది.

సమకాలీన సాంఘిక, నైతిక విలువలను, అన్ని రకాల చట్టాలను ప్రశ్నించే రచనలు, ధిక్కారాన్ని ప్రబోధించే రచనలు మొదట కథ, నవల లాంటి ప్రక్రియలే, ఆతర్వాతనే కవిత్వంలో (వచన కవిత్వం) రావడం చూస్తూనే ఉన్నాం. దీనికి కాల్పనిక (ఫిక్షన్) రచనలలోని వస్త్వాశ్రయత, వచన కవిత్వంలోని ఆత్మాశ్రయత (బహుశా) ముఖ్య కారణం కావచ్చు.

భావ కవితా యుగం మొదలుకొని ఇటీవలి వరకు తెలుగు ప్రేమకవిత్వంలో కనిపించే 'ఖాళీల'ను (gaps) చలం,బుచ్చిబాబు, వడ్డెర చండీదాస్, 'అంపశయ్య' నవీన్ మొదలైన రచయితల కథలతో, నవలలతో పూరించుకోవాలి. ప్రేమకు శృంగారానికి సంబంధించిన అనేక సున్నితమైన, విభిన్నమైన కోణాలు ఏనాడో కథా, నవలా వస్తువులుగా మారాయి. మారుతున్న 'విలువ'లను, సామాజిక వాస్తవికతను కాల్పనిక రచనలు వెంటవెంటనే ప్రతిఫలించాయి; మనిషి అంతరంగంలోని అన్ని పొరలను విప్పిచూపాయి. ఇవి కవితా వస్తువులుగా మారడానికి కొన్ని దశాబ్దాలు పట్టింది. ప్రేమ, శృంగారసంబంధితాంశాలు తెలుగు సాహిత్యంలోని వివిధ ప్రక్రియలలో ప్రతిబింబించిన తీరును మరింత లోతుగా పరిశీలిస్తే ఎన్నో కొత్త విషయాలు తెలుస్తాయి.

భావకవిత్వ యుగాన్ని అలా ఉంచితే - సుమారుగా గత రెండు దశాబ్దాలుగా వస్తున్న ప్రేమ కవిత్వం పరిమాణంలో, ప్రమాణంలో ఉన్నతమైనది. స్థూలంగా వస్తువు ప్రేమే అయినా దానికి చెందిన విభిన్న పార్శ్వాలు, కారణాలు, సానుకూల ప్రతికూల అనుభవాలు, ఫలితాలు కవిత్వానికెక్కాయి. సామాజిక పరిణామాలు, జీవన విధానాలలోని మార్పుల ననుసరించి ప్రేమ, వివాహాదుల విషయంలో ప్రజలు (ముఖ్యంగా విద్యావంతులు) ఆలోచనలలో, అభిప్రాయాలలో వస్తున్న పరిణామాలను ప్రేమ కవితలు వ్యంగ్యం చేస్తున్నాయి. వేగవంతమైన సాంకేతికాభివృద్ధి, సమాచార రంగంలో విప్లవము, ప్రపంచీకరణ, ఇంటర్నెట్ ప్రపంచం ప్రేమబంధాలను ఎంత సంక్లిష్టం చేశాయో, అంత సరళతరమూ చేశాయి. ఇవన్నీ ప్రేమ కవిత్వంలో అంతర్లీనంగా కనిపిస్తాయి.

Telugu Jyothi Special Issue April 08

ప్రేమ కవిత్వం రాయడం కవులకు ఇష్టమే; చదవడం పాఠకులకు ఇష్టమే. కాని తమ మీద ప్రేమ కవి అనే ముద్ర పడకుండా ప్రతికవీ జాగ్రత్త పడుతున్నట్లు కనిపిస్తాడు. (సోకాల్డ్) ప్రధాన సాహిత్య స్రవంతిలో ప్రేమకవిత్వం పట్ల ఉన్న చిన్న చూపే దీనికి కారణం. సాహిత్య విమర్శకులు కూడా ప్రేమకవిత్వాన్ని పట్టించుకున్న దాఖలాలు లేవు.

"బయట ప్రపంచపు సౌందర్యానికి మన కిటికీలను బార్లాతెరిచి పెట్టే ఈదురుగాలి ప్రేమ. కళ్ళకు అడ్డంపడే ముంగురులను సవరించే చిరుగాలి ప్రేమ. పున్నమి వేళ సముద్రపు పోటులాంటిది ప్రేమ. హృదయానికి తగిలిన చక్కిలిగిలికి మురిసిపోయే పెదవుల మీది నుంచి వొలికిన నవ్వుల తుంపుర ప్రేమ"

ఇది ప్రేమను గూర్చిన ఒక కవయిత్రి నిర్వచనం. పై నిర్వచనంలోని మొదటి వాక్యమొక్కటి చాలు ప్రేమ మహిమను తెలుసుకోవడానికి. లౌకిక, భౌతిక, ఆంతరిక ప్రపంచాలకు సంబంధించిన సంపూర్ణజ్ఞానాన్ని ప్రసాదించేది ప్రేమ. బాధే జ్ఞానానికి మూలమని తెలిపేది ప్రేమ.

"He who knows nothing, loves nothing. He who can do nothing understands nothing. He who understands nothing worthless. But he who understands also loves, notices, sees..... the more knowledge is inherent in a thing, the greater the love...."

— *Paracelsus.*

సీ॥ ప్్రాణేశ! నీ మంజుభాషలు వినలేని
కర్ణరంధ్రంబుల కలిమి యేల
పురుషరత్నమ! నీవు భోగింపగాలేని
తనులతలపని సౌందర్య మేల
భువనమోహన! నినుఁ బొడగానఁగా
లేని చక్షురింద్రియముల సత్త్వమేల
దయిత! నీయధరామృతం బానఁగా
లేని జిహ్వకు ఫలరససిద్ధి యేల

ఆ॥ నీరజాతనయన! నీ వనమాలికా
గంధమబ్బలేని ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత! నీకు దాస్యంబు సేయని
జన్మమేల యెన్ని జన్మములకు.

బమ్మెర పోతన, భాగవతం నుండి

Telugu Jyothi Special Issue April 08